

N:o 23.

Ank. till Riksd. kansli den 15 mars 1892, kl. 2 e. m.

Laguskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 5 mom. 1 i förordningen om kyrkostämman m. m. i Stockholm den 20 november 1863.

Enligt § 5 af förordningen om kyrkostämman, kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863, beräknas rösträtt å kyrkostämman i hufvudstaden sålunda, att en röst svarar mot hvarje fullt eller börjadt åttatal af den röstande påförda bevillningskronor (riksdaler riksmünt), dock så att ingen eger högre röstetal än 20. Mot bevillning till och med 8 kronor (riksdaler) svarar alltså en röst, deröfver till och med 16 kronor två röster, deröfver till och med 24 kronor tre röster, o. s. v. efter samma grund, dock att för bevillning utöfver 152 kronor beräknas i intet fall mer än tjugu röster.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 155, hvilken blifvit till laguskottets behandling hänvisad, anmärker nu herr *J. A. Fjällbäck*, huru som ofvan berörda röstgrund visserligen vore något bättre än den vid de kommunala valen gällande samt i någon mån bättre tillgodosåge de små rösternas rätt och intressen. Men den vore likväl i det afseendet

långt ifrån tillfredsställande, och dess största fel vore den fullständiga godtycklighet, hvarmed gränsen blifvit bestämd så väl för det högsta röstetalet som ock mellan de tjugu röstklasserna. Dervid fäste sig motionären icke vid principfrågan, om någon rimlig grund funnits i våra ekonomiska förhållanden att tillmäta åttatalet så stor betydelse eller att sätta röstmaximum just vid tjugu röster. Afgörande vore här allenast den praktiska synpunkten, huru denna röstskala verkade.

Dervid trädde det genast i dagen, att den delaktighet i vården af de kyrkliga angelägenheterna, som förordningen otvifvelaktigt velat tillförsäkra hvarje röstberättigad, vore i högsta grad ojemnt och godtyckligt fördelad. Full likställighet rådde allenast mellan dem, som hade 20 röster eller utgjorde bevillning med mer än 152 kronor, alltså för en fastighet af minst 304,000 kronors värde eller inkomst till minst 15,200 kronors belopp. För alla innehafvare af lägre röstetal gälde deremot förordningens hufvudgrundsats, att rösträtten lämpas efter förmögenheten, utan annan inskränkning, än att antalet röstklasser vore begränsadt till tjugu, mot ett hundra på den kommunala röstskalan. Att denna inskränkning föga gagnade de mindre bemedlade röstegande, till skydd för hvilkas rätt den kommit till, vore emellertid icke svårt att inse. De små röstetalen dränktes mellan de stora, alldeles som vid de kommunala valen, och deras innehafvare aktade ej ens nödigt att deltaga i kyrkostämmor, på hvilkas resultat de faktiskt ej kunde inverka det allra minsta, då tusentals små röster kunde kullslås af ett hundratal stora. Detta hade ledt till, att medeltalet röster på hvarje faktiskt röstande vid kyrkostämmor i hufvudstaden vore minst tre eller fyra gånger högre än medeltalet röster på en hvar af de på papperet röstberättigade. Särdeles betecknande vore förhållandet i Stockholms nionde rote eller vestra delen af Hedvig Eleonora (Östermalms) församling, som med sin stora mängd af både rike och fattige röstegande erbjöde ett godt tillfälle att bedöma ställningen i allmänhet. Antoge man, för att erhålla en öfverblick af det hela, att alla utöfvade sin rösträtt, och att de lägre röstklasserna som en man förenade sig mot de högre, så skulle i denna rote de sju lägsta röstklasserna eller innehafvarne af 1 till 7 röster, tillsammans ega ett antal af 6,254 röster, medan de tretton högsta röstklasserna, med 8 till 20 röster på hvar man, skulle förfogat öfver ett röstetal af 6,041. Jemvigtpunkten skulle alltså här ligga vid sjelfva öfvergången från 7 till 8 röster, eller vid 56 kronors bevillning, alltså hos dem, som egde fastighet till 112,000 kronors värde eller inkomst till 5,600 kronors belopp, eller, med andra ord, de, som erlade mer än 56 kronors bevillning, kunde, i fall de förenade sig, uppväga samtliga dem, som erlade mindre belopp.

En röstskala, som på det sättet undertryckte de små rösterna, kunde ej gerna sägas motsvara ens de mest blygsamma anspråk på rättvisa eller billighet. Då man icke kunde hoppas att ännu få personlighetsprincipen erkänd på detta område, borde åtminstone en röstskala införas, som vore så fri för godtycke som möjligt och så troget som möjligt, ej blott till namnet utan i verkligheten, hölle medelvägen mellan personlighetens och förmögenhetens olika röstgrunder.

Den röstskala, som närmast uppfylde dessa anspråk, vore en sådan, som åt hvarje röstberättigad gifve rösträtt, icke i direkt förhållande till beloppet af hans bevillning, utan efter kvadratrotten af bevillningen. Denna utgjorde nemligen medeltalet emellan det röstetal, som svarade mot antalet bevillningskronor, och talet 1, som betecknade röstetalet efter hufvudtalsgrund. Den, som t. ex. erlade 16 kronor i bevillning, skulle på detta sätt erhålla 4 röster (för närvarande inom kommunen 16, vid kyrkostämma 2); emot 64 kronors bevillning svarade 8 röster (nu inom kommunen 64, vid kyrkostämma 8); mot 144 kronors bevillning svarade 12 röster (nu i kommunen 100, vid kyrkostämma 18). Bråktalet af röster, beräknade på detta sätt, skulle förhöjas till närmaste hela tal, liksom nu vid den kommunala röstberäkningen vore fallet. Den nuvarande röstskalan vid kyrkostämma stannade vid ett maximum af 20 röster; men då detta röstetal enligt den föreslagna skalan endast skulle öfverskridas af på sin höjd ett halft dussin röstegande i hvarje församling, saknades anledning att på denna skala bestämma ett dylikt maximum, utan kunde samma beräkningsgrund alltigenom följdriktigt och utan begränsning tillämpas. Fördelarne här af vore uppenbara. Den stigande skala, hvarefter rösträtten beräknades, vore så jemnt afvägd, som gerna vore tänkbart. Den större förmögenhetens inflytande ökades visserligen alltjemt, men icke i så orimlig proportion som nu, då nästan all magten vore lagd i händerna på de store fastighets-egarne och kapitalisterna. Ännu en gång torde påminnas, att för närvarande svarade vid kyrkostämma 16 kronors bevillning mot två röster, men 144 kronors bevillning mot aderton röster, medan röstetalet enligt motionärens förslag i förra fallet blefve fyra och i det senare tolf. Ett antal af tjugu röster uppnåddes för närvarande, då bevillningen öfverskrede 152 kronor, men enligt förslaget först då den öfverskrede 361 kronor.

I Östermalms nionde rote skulle, såsom nyss nämndes, om alla röstande ur de lägre röstklasserna förenade sig mot de högre, jemvigtpunkten falla ungefär vid 56 kronors bevillning. Enligt förslaget skulle den sänkas till 36 kronor (eller något lägre), svarande mot 72,000 kronors fastighetsvärde eller 3,600 kronors inkomst. De sex första röstklasserna enligt förslaget

förfogade nemligen der öfver 7,558 röster, medan röstetalet för samtliga högre klasser endast uppginge till 7,327.

Motionären har låtit såsom bilagor till motionen aftrycka tvenne tabeller, de der utvisa, den ena förhållandet mellan röstetal och bevillning så väl enligt den nu gällande som den af motionären föreslagna röstskalan samt den andra det antal personer, som enligt hvardera röstskalan innehade ett visst röstetal och det sammanlagda antal röster, som tillkomme dem, allt inom förenämnda rote, och till hvilka tabeller utskottet härmed tillåter sig hänvisa.

Motionären föreslår nu:

»att Riksdagen ville för sin del besluta följande ändrade lydelse af § 5 mom. 1 i kongl. förordningen den 20 november 1863 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm:

Rösträttigheten å kyrkostämma beräknas efter den bevillning, som den röstberättigade för fastighet, arbete eller kapital, enligt bevillningsförordningens II artikel, till staten erlägger, sålunda, att bevillningsbelopp, icke öfverstigande en riksdaler riksmünt, gifver åt röstberättigad person en röst, bevillning öfver en riksdaler till och med fyra riksdaler två röster, deröfver till och med nio riksdaler tre röster, deröfver till och med sexton riksdaler fyra röster, deröfver till och med tjugufem riksdaler fem röster och på lika sätt vidare, så att den höjning af bevillningen, som berättigar till ny röst, för hvarje gång ökas med två riksdaler.»

Utskottet — som tillåter sig den anmärkning, att med den förordade röstskalans antagande syftemålet med motionen icke synes komma att i någon mera afsevärd mån befordras — vill i hufvudsak erinra derom, att de säregna förhållanden, som i förevarande hänseende påkallat en undantagslagstiftning för hufvudstadens kyrkoförsamlingar, torde i samma lagstiftning blifvit till fullo beaktade och att det vid sådant förhållande ingalunda vore följdriktigt eller med full rättvisa förenligt att med bibehållande af de för rikets öfriga kyrkokommuner gällande rösträttsbestämmelser oförändrade ytterligare skärpa den väsentliga olikhet, som i förevarande afseende förefinnes mellan dessa och hufvudstadens församlingar. Utskottet kan icke heller medgifva, att den föreslagna förändringen skulle vara af något verkligt behof påkallad, helst bland hufvudstadens befolkning icke, så vidt utskottet har sig bekant, försports någon allmännare

önskan om införandet af den röstskala, som motionären med hänsyn allenast till förhållandena inom en viss församling konstruerat.

Utskottet hemställer följaktligen,

att herr Fjällbäcks ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 15 mars 1892.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Herrar *O. Erickson* och *J. Anderson* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i utskottets behandling af ifrågavarande motion.

N:o 24.

Ank. till Riksd. kansli den 15 mars 1892, kl. 2 e. m.,

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om afskaffande af jus patronatus.

Rörande patronatsrätten innehålla §§ 12, 13, 14, 15 och 16 af 19 kapitlet *kyrkolagen* följande bestämmelser:

§ 12: »Jus patronatus, som består uti den rättighet att utse, välja och kalla en prestman till någon församling, hörer dem egentligen till, som det förvärfvat hafva, 1:o i ty, att antingen deras förfäder, eller de sjelfve, af sin fasta egendom hafva gifvit jord och grund till, då kyrkan uppbyggdes. 2:o. Hörer det dem till, hvilkas föräldrar och förfäder, af egen bekostnad, henne helt och hållet uppbygga, eller ock till en god del utvidga, såväl